

**Міністерство освіти і науки України
Луганський національний аграрний університет**

Факультет ветеринарної медицини, біологічних і харчових технологій

Кафедра тваринництва та харчових технологій

ЗАТВЕРДЖУЮ
В.о. декана факультету

Людмила ПАРХОМЕНКО
«31» серпня 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ГІГІЄНА ТА ДОБРОБУТ ТВАРИН»

ступінь освіти	магістр
галузь знань	21 «Ветеринарна медицина»
спеціальність	211 «Ветеринарна медицина»
освітня програма	Ветеринарна медицина

Робоча програма «Гігієна та добробут тварин» для здобувачів вищої освіти спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» освітньої програми «Ветеринарна медицина».

«30» серпня 2021 року - 14с.

Розробник:

Берестова Людмила Євгенівна, канд. с.-г. наук, доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри тваринництва та харчових технологій

Протокол від «30» серпня 2021 р. № 10

В. о. Завідувачка кафедри

Анастасія Васецька

Схвалено проектною групою освітньої програми «Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва»

Гарант освітньої програми

Людмила Пархоменко

ВСТУП

Робоча програма навчальної дисципліни «Гігієна та добробут тварин» складена відповідно до освітньої програми підготовки магістр галузі знань 21 «Ветеринарна медицина» формує інтегральні, загальні та спеціальні (фахові) компетентності та програмні результати навчання, якими оволодіють здобувачі вищої освіти.

Мета вивчення навчальної дисципліни – Метою викладання навчальної дисципліни «Гігієна та добробут тварин» є ознайомлення студентів з гігієнічними нормами і правилами утримання, догляду, годівлі, вирощування молодняка, з правилами експлуатації племінних і продуктивних тварин, вибором територій для ферм, розташування і якість споруд, оптимальними нормами площі, кубатури, мікроклімату в приміщеннях, повітрообміну в них, механізації обслуговування, системах і способах розміщення тварин, моціон, а також розробки заходів щодо охорони природи від забруднення стічними водами і виробничими відходами ферм і комплексів, а також набуття здобувачам вищої освіти необхідних теоретичних знань і практичних навиків з організації та проведення зоогігієнічних та профілактичних заходів при інтенсивному використанні тварин згідно сучасних вимог захисту сільськогосподарських тварин в країнах ЄС.

Завдання Основними завданнями вивчення дисципліни «Гігієна та добробут тварин» навчити майбутніх ветеринарних лікарів враховуючи природні фактори і умови зовнішнього середовища і закономірності їх впливу на організм тварини і стан його здоров'я (це такі чинники як клімат, мікроклімат, ґрунт, рослинність, корми, вода, повітря, а також технологія змісту, вирощування, експлуатації та догляду за тваринами) використовувати і, розробляти засоби і методи, створені задля підвищення опірності організму можливим несприятливих впливів навколишнього середовища, на зміцнення здоров'я, підвищення продуктивності та якості отримуваної продукції, розробляти проекти будинків, підбирати методи і засоби, техніки для створення життєзабезпечуючих систем (вентиляції, опалення, освітлення, оптимізації мікроклімату, видалення і зберігання гною, водопостачання ферм і напування тварин, роздачі кормів, годування і т.д.), забезпечувати збереження природного середовища та її оздоровлення за рахунок впровадження зоогігієнічних нормативів і ветеринарно-санітарних правил на практиці.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти компетентностей та програмних результатів навчання відповідно до освітньої програми Ветеринарна медицина спеціальності 211 «Ветеринарна медицина»

Інтегральна компетентність (ІК) Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень та / або здійснення

інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог

.....
Загальні компетентності (ЗК): **ЗК₃** Знання та розуміння предметної галузі та професії, **ЗК₁₂** Прагнення до збереження навколишнього середовища.

.....
Спеціальні (фахові) компетентності (СК):**СК₁₁**. Здатність застосовувати знання з біобезпеки, біоетики та добробуту тварин у професійній діяльності, **СК₁₂**. Здатність розробляти та реалізовувати заходи, спрямовані на захист населення від хвороб, спільних для тварин і людей, **СК₁₃**. Здатність розробляти стратегії профілактики хвороб різної етіології, **СК₁₅** Здатність організовувати нагляд і контроль виробництва, зберігання, транспортування та

Програмні результати навчання (ПРН):**ПР₇**.Формулювати висновки щодо ефективності обраних методів і засобів утримання, годівлі, та лікування тварин, профілактики заразних і незаразних хвороб, а також виробничих і технологічних процесів на підприємствах з утримання, розведення чи експлуатації тварин різних класів і видів, **ПР₁₀** Пропонувати та використовувати доцільні інноваційні методи і підходи вирішення проблемних ситуацій професійного походження.

ПР₁₇. Знати правила та вимоги біобезпеки, біоетики та добробуту тварин.

. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Опис підготовки фахівців	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 5	Галузь знань :21«Ветеринарна медицина»	Обов'язкова	
	Спеціальність 21 «Ветеринарна медицина» Освітня програма Ветеринарна медицина		
Змістових модулів	Рівень вищої освіти: другий Ступінь освіти: магістр	Рік підготовки:	
		2021	
Семестр			
1			
Лекції			
20 год.		год.	
Практичні			
30 год.		год.	
Лабораторні			
год.		год.	
Самостійна робота			
100 год.	1 год.		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних -1,52 самостійної роботи здобувача -3,03	Форма контролю іспит		

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА. 1 Вступ до дисципліни. Огляд Європейського законодавства щодо добробуту тварин. Поняття та терміни гігієни тварин. Завдання гігієни тварин. Методи досліджень, застосовувані у гігієні тварин. Значення мікроклімату та клімату. Директиви Європейського законодавства щодо добробуту тварин.

ТЕМА. 2 Фізичні властивості повітряного середовища. Газовий склад повітряного середовища, газовий склад повітряного середовища, пилова та мікробна забрудненість повітряного середовища. Зоогігієнічні норми. Заходи щодо запобігання забрудненню повітря. Визначення температури атмосферного повітря тваринницьких приміщень. Вологість повітря і атмосферний тиск.

ТЕМА 3. Гігієнічні вимоги до питної води, водопостачання ферм і поїння тварин. Гігієнічне і санітарне значення води в тваринництві. Санітарна оцінка джерел і систем водопостачання ферм. Режим і техніка поїння тварин. Біологічно і гігієнічно значення води. Загальні санітарно-гігієнічні вимоги доводи згідно з ДСТУ.

ТЕМА 4. Гігієнічні вимоги до утримання великої рогатої худоби. Вимоги і оцінка систем утримання худоби. Гігієна лактуючих корів і їх доїння. Догляд за молочним посудом і апаратурою. Санітарна безпечність і гігієнічна якість молока.

ТЕМА 5. Гігієнічні вимоги до утримання овець і вирощування ягнят. Гігієнічна оцінка систем утримання овець. Гігієна баранів-плідників, вівцематок; доїння, стрижка і відгодівля овець, та вирощування ягнят. Характеристика та гігієнічна оцінка способів доїння вівцематок. Гігієнічні вимоги до молока овець. Зоотехнічна та гігієнічна оцінка обладнання для доїння овець.

ТЕМА 6 Гігієнічні вимоги до утримання свиней.

Гігієнічна оцінка систем утримання свиней. Гігієна кнурів-плідників, холостих і поросних свиноматок. Гігієна вирощування порослят, ремонтного і відгодівельного молодняку. Гігієна підсисних свиноматок, підсисних порослят, ремонтних свинок і відгодівельного молодняку.

ТЕМА 7. Гігієнічні вимоги до утримання коней і вирощування лошат. Гігієнічні вимоги до тренінгу та контроль здоров'я коней Системи утримання жеребців - плідників, холостих та жеребих маток, маток, приплодом. Гігієнічні вимоги до утримання різних статевовікових груп коней.

ТЕМА 8. Гігієна, утримання сільськогосподарської птиці. Вимоги і оцінка систем утримання птиці. Гігієна утримання курок-несучок,

інкубації яєць, вирощування племінних і м'ясних курчат. Гігієна утримання гусей, качок, індиків. Зоотехнічна характеристика та гігієнічна оцінка різних способів утримання птиці при виробництві м'яса на сучасних птахофабриках.

ТЕМА 9. Гігієна, утримання кролів та хутрових звірів і їх гігієнічна оцінка. Загальна характеристика систем та способів утримання кролів та хутрових звірів-песців, лисиць, норок, фредок, шиншил, нутрій. Утримання промислового виробництва хутра. Гігієна вирощування кроленят і щенят.

ТЕМА 10. Гігієна бджіл. Значення бджільництва та характеристика бджолої сім'ї. Системи утримання бджіл та вимоги до пасіки та вуликів. Догляд за бджолами. Санітарно-гігієнічна оцінка мікроклімату.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів Тема 18і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п	л а б	с.р.		л	п	лаб	с.р.
Тема 1.	12	2			8					
Тема 2.	12	2	6		8					
Тема 3.	14	2	4		8					
Тема 4.	14	2	4		10					
Тема 5	12	2	2		8					
Тема 6	12	2	2		8					
Тема 7	14	2	2		10					
Тема 8.	12	2	4		8					
Тема 9	12	2	2		8					
Тема 10	12	2	2		8					
Усього	150	20	30		100					

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Визначення температури повітря в тваринницьких приміщеннях	4
2	Особливості санітарно-гігієнічного контролю за кормами в умовах промислових комплексів, підсобних і фермерських господарств.	4
3	Зоогігієнічний контроль стану ґрунту за бактеріологічними і гельмінтологічними показниками	4
4	Визначення якості питної води за фізичними показниками.	2
5	Гігієна кормів і профілактика отруень тварин кормами	2
6	Дезінфекція, дезінсекція, дератизація об'єктів ветеринарного нагляду.	2
7	Гігієна великої рогатої худоби	2
8	Відповідність зоогігієнічним нормативам приміщень та внутрішнього обладнання для утримання свиней.	2
9	Гігієнічна оцінка приміщень і внутрішнього обладнання	2

	для утримання овець в умовах опит спеціалізованого господарства.	
10	Гігієнічна оцінка приміщень та внутрішнього обладнання для утримання коней. Гігієна утримання жеребців.	2
11	Гігієнічна оцінка приміщень їх обладнання для утримання різних видів птиці	2
12	Гігієна кролів та хутрових звірів.	2
	Разом	30

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Повітряне середовище, його стан та гігієнічна оцінка	10
2	Зоогігієнічний контроль запиленості і бактеріальної	10
3	Вплив вологості повітря на організм тварин	10
4	Санітарна охорона водних джерел. Методи поліпшення якості,	10
5	Гігієнічне значення ґрунту та його санітарна охорона від забруднення	12
6	Хімічні та біологічні властивості ґрунту	10
7	Методи санітарно-гігієнічної оцінки кормів	10
8	Гігієнічні вимоги до утримання великої рогатої худоби	12
9	Гігієнічні вимоги до утримання свиней	12
10	Гігієнічні вимоги до утримання овець	12
11	Гігієнічні вимоги до утримання птиці	12
12	Гігієнічні вимоги до утримання кролів та хутрових звірів	12
	Разом:	100

Основні види самостійної роботи, передбачені при опануванні навчальної дисципліни:

1. Вивчення лекційного матеріалу.
2. Підготовка до практичних занять,
3. Опрацювання та вивчення рекомендованої літератури та нормативних документів.
4. Робота з інформаційними ресурсами мереж Інтернет (пошук та обробка інформації).
5. Виконання завдань самостійної роботи.
6. Самоконтроль та самодіагностика засвоєння змісту освіти.

4. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи навчання – це способи спільної роботи викладача і здобувача, спрямовані на засвоєння студентом теоретичних знань, придбання практичних навичок і умінь, розвиток у них пізнавальних здібностей, формування високих моральних, ділових та професійних якостей. При проведенні лекційних і практичних робіт з дисципліни *«Гігієна та добробут тварин»* застосовують словесні (розповідь, пояснення, бесіда), інноваційні (метод презентацій, мозковий шторм), наочні (ілюстрація, демонстрація) та практичні методи навчання. Лекційний курс ведеться через презентації, що дозволяє демонструвати основні таблиці, фотографії, схеми, що розкривають зміст конкретної теми. Практичні заняття проводяться за методичними розробками з використанням лічильної техніки, практикумів, довідників, Інтернет джерел. Студенти виконують індивідуальні завдання у вигляді виконання реферату

5. ФОРМИ КОНТРОЛЮ, МЕТОДИ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У даному розділі наводяться форми контролю, методи і критерії оцінювання знань, зазначаються види завдань, що використовуються при проведенні кожного із видів контролю.

До основних форм контролю відносяться:

- залік, екзамен.

До основних методів оцінювання відносяться:

- опитування;

- реферати;

- есе;

- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

- творчі проєкти;

- індивідуальні завдання;

- тестування;

- розв'язання практичних завдань, задач, ситуацій;

-

Загальна підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виставляється відповідно до методики накопичення балів за результатами поточного та підсумкового контролю (див. табл. 5.1).

Таблиця 5.1 – Схема нарахування балів, які отримують здобувачі вищої освіти спеціальності 204 «Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва», освітньої програми.

Поточний контроль											Підсумковий контроль	Загальна сума балів	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11			T12
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6			40	100

T1, T2 ... T21 – теми навчальної дисципліни.

Таблиця 5.2 – Взаємозв'язок між результатами навчання та обов'язковими видами навчальної діяльності (робіт)

Результати навчання	Види робіт			
	Тест	Письмова робота	Практичне завдання	Усна відповідь
<i>ПР7.</i> Формулювати висновки щодо ефективності обраних методів і засобів утримання, годівлі, та лікування тварин, профілактики заразних і незаразних хвороб, а також виробничих і технологічних процесів на підприємствах з утримання, розведення чи експлуатації тварин різних класів і видів.	+		+	+
<i>ПР10.</i> Пропонувати та використовувати доцільні інноваційні методи і підходи вирішення проблемних ситуацій професійного походження	+		+	
<i>ПР17.</i> Знати правила та вимоги біобезпеки, біоетики та добробуту тварин.	+	+	+	+

Критерії оцінювання

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Форма проведення поточного контролю під час навчальних занять визначається викладачем, що проводить заняття. Модульний контроль проводиться наприкінці змістового модулю за рахунок аудиторних занять і має на меті перевірку засвоєння студентом певної сукупності знань та вмінь, що формує цей модуль. Модульний контроль реалізується шляхом узагальнення результатів поточного контролю знань і проведення спеціальних контрольних заходів.

Підсумковий контроль: (залік) – до 60 балів студент вважається допущеним до підсумкового контролю за дисципліну, якщо виконав усі види робіт згідно із робочою навчальною програмою, та загальна сума балів за попередні звіти не менше 35 балів (що відповідає результату FX за шкалою ECTS). У разі невиконання цих вимог здобувач отримує незадовільну оцінку і має право на два перескладання: перше – викладачу, друге – комісії, створеній деканом факультету. У випадку успішного перескладання підсумкового контролю студент, він отримує мінімальну задовільну оцінку (60-63 балів –результат E за шкалою ECTS). Підсумковий контроль проводиться у формі тестування і розв'язання практичного завдання.

Таблиця 5.3 – Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Екзаменаційна оцінка	Залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ, НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ (за потребою)

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Демчук М.В. та ін Гігієна тварин: Підручник .Друге видання.-Харків: Еспада, 2006. – 520 с.
2. Нормативні вимоги до мікроклімату приміщень для утримання сільськогосподарських тварин та їх енергоощадне обґрунтування. Видавництво "Центр навчальної літератури"», 2018. – 248 с.
3. Високос М.П. Практикум по зоогієні з основами ветеринарної екології / М.П. Високос, М.В. Чорний, О.О. Бойко, С.В. Фурман. Дніпропетровськ: ДНУ, 2012. 354.
4. Соколюк В.М. Стан та санітарно-гігієнічна оцінка водозабезпечення молочного скотарства в Україні /В. М. Соколюк, Д.А. Засекін, М.О. Захаренко, В.Б. Духницький : Монографія Біла Церква, 2018. 330 с.
5. Ветеринарно-санітарне забезпечення технології вирощування екзотичних порід свиней: навчальний посібник /В.М. Соколюк, І.П. Лігоміна, С.В. Фурман, Дишкант О.В. Житомир: «Полісся». 2018. 160 с.
6. Гігієна тварин: лабораторний практикум: Високос М.П., Милостивий Р.В., Фурман С.В., Лісогурська Д.В., Лігоміна І.П. Житомир: Полісся, 2018. 344 с.
7. Ветеринарна гігієна та санітарія / Вороняк В.В. Львів, 2012. – 52 с.
8. Загальна ветеринарна профілактика / М.В. Демчук, О.В. Козенко, О.Г. Богачик, І.В. Двилюк, В.В.Вороняк // Львів, СПОЛОМ, 2012. 360 с.
8. Розробка і впровадження системи належної гігієнічної практики (GMP, GHP) в господарствах-виробниках молока коров'ячого сирого: посібник /

[Гунчак В.М., Гуфрій Д.Ф., Демчук М.В, Козенко О. В. та ін.]. – Тернопіль, 2012. – 29 .

Допоміжна література

1. Соколюк В.М. Оцінка санітарно-гігієнічних показників води для напування тварин / В.М. Соколюк, Д.А. Засекін, З.С. Пономар, С.І. Пономар. К. 2014. 22 с.
2. Соколюк В. М., Лігоміна І. П., Фурман С. В., Лісогурська Д. В., Духницький В. Б. Санітарно-гігієнічна характеристика води в районі молочнотоварної ферми та свиноферми. Вісник ПДАА. 2019. № 2. С. 191–196.
3. Якість води для напування корів та їх здоров'я. В. М. Соколюк, Лігоміна, В.І. Козій, В.В. Лотоцький. Наукові горизонти, ЖНАЕУ, № 1, 2019. С. 95–102.
4. Вплив різних видів раціону на рівень споживання питної води у корів / В.М. Соколюк. Вісник Сумського нац. аграр. ун-ту. 2014. Вип. 6 (35). С. 58–61.
5. Соколюк В.М. Біоетичні основи превентивної ветеринарної медицини у молочному тваринництві. Науковий вісник львівського національного університету ветеринарної медицини і біотехнологій ім. С.З. Гжицького. Т. 18, № 4 (72). С. 27– 31. 2016.
6. Абрамов С.С. Профілактика незаразних захворювань молодняка. – М.: Агропромиздат, – 1990. – 175с.
7. Бортников А.М. Гигиена выращивания и содержания быков-производителей при интенсивной технологии. – Труды Всесоюзного координационного совещания. Итоги научно-исследовательских работ по зоогигиене за 1986-1990 годы,– Львов, -1990. – Ч. II. – 25-26с.
3. Головач В.М. Стреси сільськогосподарських тварин і птиці. – К.: Урожай, 1990.-140с.
4. Гигиена животных /А.Ф. Кузнецов, М.С. Найденский, А.А. Шуканов, Б.Л. Белкин. – М.: Колос,-2001. – 368с.
5. Єфімов А.І. Чи можна виростити теля здоровим. Збірник ІНТУ. – Ровно ЦНТУ. – 1990. – С 7 –13.
6. Науково-практичні рекомендації по профілактиці порушень метаболічного статусу в організмі корів та лікування неонатальних діарей у телят. К.: Науковий світ, 2001. – 12с.

Інформаційні ресурси в Інтернет

<http://effect3.ru>

<http://agrowebcee.net>

<http://studydoc.ru>

<http://novsu.ru>

<http://webvet.ru>

<http://pandia.org>